

Перспективу подальших розвідок у контексті окресленої проблематики вбачаємо у ґрунтовному дослідженні природи феномену правомірної перекладацької деформації та аналізі впливу прагматичної установки першоджерела на появу деформацій у ТП.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Алексеева И.А. Профессиональный тренинг переводчика. – СПб: Союз, 2001. – 288 с.
2. Брок Джефрі: «У всьому треба бути креативним...». Інтерв'ю з американським письменником // Всесвіт – Ж-л ін. літ. - №3-4, березень-квітень, 2007. – ТОВ Видавн. дім «Всесвіт». – С. 158-160.
3. Гарбовский Н.К. Теория перевода: Учебник. – М., 2004. – 543 с.
4. Гачечиладзе Г.Р. Художественный перевод и литературные взаимосвязи. – М.: Советский писатель, 1980. – 255 с.
5. Грицанчук О.О. Основні види трансформацій присудків в англо-українському перекладі // Матеріали П'ятої Всеукраїнської наукової конференції «Актуальні проблеми перекладознавства та методики навчання перекладу». – Харків: NTMT, 2009. – С. 48-50.
6. Демецька В.В. Адаптація як поняття перекладознавства й культурології // Вісник СумДУ: Наук. журнал. – Серія «Філологічні науки». - № 1'2007. – Т. 2. – С. 96-102.
7. Засєкін С.В. Психолінгвістика перекладацьких універсалій // Матеріали П'ятої Всеукраїнської наукової конференції «Актуальні проблеми перекладознавства та методики навчання перекладу». – Харків: NTMT, 2009. – С. 60-61.
8. Коптілов В.В. Першотвір і переклад [Роздуми і спостереження]. – К.: Дніпро, 1972. – 214 с.
9. Коптілов В.В. Стилізація у перекладі // Теоретичні проблеми лінгвістичної стилістики. – Київ. – 1972. – С. 176-193.
10. Матеріали П'ятої Всеукраїнської наукової конференції «Актуальні проблеми перекладознавства та методики навчання перекладу» – Харків: NTMT, 2009. – 127 с.
11. Мосьпан Н.В. Проблема інтерпретації художнього твору // Проблеми семантики. Прагматики та когнітивної лінгвістики: Зб. наук. праць. – Київ. – 2006. – Вип. 9. – С. 175-179.
12. Муховецький А.М. Про творчість, майстерність і почуття міри в художньому перекладі // Теорія і практика перекладу: Республ. міжвідомчий наук. зб. – Вип. №6. – К.: Вища школа, 1981. – С. 101-107.
13. Радчук В., Радчук О. Хто він, Роберт Бернз? До проблеми перекладу // Всесвіт – Ж-л ін. літ. - №9-10, вересень-жовтень, 2007. – ТОВ Видавн. дім «Всесвіт». – С. 164-176.
14. Радчук В.Д. Гармония и точность перевода // У кн.: Теорія і практика перекладу. Вип. 3. – К.: Вища школа, 1980. – С. 10-19.
15. Ребрій О.В. Системний підхід до вироблення стратегії перекладу (На матеріалі «Новомови» Дж.Орвелла) // Матеріали П'ятої Всеукраїнської наукової конференції «Актуальні проблеми перекладознавства та методики навчання перекладу». – Харків: NTMT, 2009. – С. 14-15.
16. Селінджер Дж. Американська новела. – К., 1973. – С.: 269–280. – Режим доступу до тексту: <http://chtyvo.org.ua/authors/Selindzher/Tuptashka-nevdashka.htm>.
17. Соболев Л.Н. Перевод образа образом // Вопросы художественного перевода. – М.: Сов. писатель, 1955. – С. 259-309.
18. Сэлинджер Дж. Д. Лапа-растяпа: Рассказы (пер. с англ.). – Изд-во: Эксмо-Пресс, Эксмо-Маркет, 2000. – 288 с. – Режим доступу до тексту: <http://www.salinger.su/lapa-rastvapa>.
19. Трищенко І. Окаціональні утворення в художньому тексті та особливості їх перекладу // Вісн. Київ. ун-ту. Іноземна філологія. – 2006. - № 40/2006. – С. 27 - 29.
20. J.D.Salinger. Uncle Wiggly in Connecticut. Published in The New Yorker. – March 20, 1948. – P. 30-36. – Режим доступу до тексту: <http://www.freeweb.hu/tchl/salinger//connecticut.html>.

Савчук К. Ю.
(Чернівці)

ФРАЗЕОЛОГІЯ У ІСТОРИЧНОМУ, ПЕРЕКЛАДОЗНАВЧОМУ ТА ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЧНОМУ РОЗРІЗІ

У статті проводиться аналіз особливостей англійських фразеологізмів та надається системний опис основних понять теорії фразеології.

В статті провідиться аналіз особенностей английских фразеологизмов и приводится системное описание основных понятий теории фразеологии.

The article deals with the analysis of the peculiarities of English phraseological units and provides the systematic description of the main notions of the phraseology theory.

Вивчення іноземних мов є поширеним явищем у нашій країні. Гарне знання мови немовливе без знання його фразеології. Знання фразеології полегшує читання як публіцистичної, так і художньої літератури. Правильне використання фразеологізмів робить мову більш ідіоматичною.

Фразеологізм є невід'ємною складовою будь-якої мови. Багато вчених – лінгвістів займалися вивченням його функцій (В. Кунін, В. Виноградов, Н. Амосова, З. Загірова), значення (В. Кунін, В. Лебединська, С. Георгієва, Д. Мальцева), структури (В. Кунін, Н. Амосова, В. Виноградов), етимології (Ш. Баллі, В. Кунін, К. Баранцев) і прагматики (А. Корольова).

Проте, досить довгий час не було чіткого наукового обґрунтування фразеології як окремої лінгвістичної науки. Питання фразеології, зазвичай, описувались у граматиках, у роботах зі стилістики, лексикографії, історії мови та у роботах із загального мовознавства.

Так, наприклад, в англійській та американській лінгвістичній літературі певний час було досить мало робіт, присвячених теорії фразеології. У тій же незначній кількості робіт, які присвячувались фразеології не розглядались такі фундаментальні питання, як науково обґрунтовані критерії виділення фразеологізмів, системність фразеології, метод вивчення фразеології та ряд інших питань. Також не розглядались англійськими та американськими вченими питання фразеології як окремої лінгвістичної дисципліни.

Метою нашої статті є надати системний опис основних понять теорії фразеології та провести аналіз особливостей англійських фразеологізмів з лінкокультурологічної точки зору, що у подальшому допоможе у більш поглибленому вивченні англійської фразеології. Відповідно, предметом нашого дослідження будуть фразеологічні одиниці, а об'єктом – відображення реалій буття та культури, особливостей світобачення народу-носія мови через фразеологічні одиниці.

Започаткував теорію фразеології швейцарський лінгвіст французького походження Шарль Баллі (1865-1947). Баллі включив розділ з фразеології у свої книжки зі стилістики, таким чином ввівши термін “phraseologie” у значенні “розділ стилістики, який вивчає словосполучення.” Проте, цей термін не закріпився у працях західноєвропейських і американських лінгвістів та вживався у інших значеннях [4, с.7].

Питання про фразеологію як про лінгвістичну дисципліну уперше було підняте відомим радянським лінгвістом проф. Є.Д. Полівановим. Є.Д. Поліванов стверджував, що лексика вивчає індивідуальні лексичні значення слів, морфологія – формальні значення слів, синтаксис – формальні значення словосполучень. Тому виникає необхідність в окремому розділі, який би вивчав індивідуальні значення окремих словосполучень, так само як лексика вивчає індивідуальні (лексичні) значення окремих слів [4, с.10].

Питання про фразеологію як про лінгвістичну дисципліну піднімав також В.В. Виноградов. Праці В.В. Виноградова сприяли виникненню багатьох робіт з фразеології різних мов. В.В. Виноградов вважав, що велике накопичення систематизованих фактів із фразеології і стане передумовою становлення фразеології як окремої лінгвістичної дисципліни [4, с.10].

Б.А. Ларін був першим вченим після Є.Д. Поліванова і В.В. Виноградова, який знову підняв питання про фразеологію як про окрему лінгвістичну дисципліну. Б.А. Ларін стверджував, що фразеологія як лінгвістична дисципліна знаходиться на стадії “прихованого розвитку”, але виокремлення її в окрему дисципліну є необхідним [4, с.10].

На даному етапі фразеологія переросла вже межі одного із розділів лексикології і перетворилась на самостійну лінгвістичну дисципліну, яка має свій об'єкт та методи дослідження.

Отже, можемо дати визначення фразеології. Згідно А.В. Куніна, визначення якого ми дотримуємось, фразеологія – це наука про фразеологічні одиниці (фразеологізми), тобто про стійкі словосполучення із складною семантикою.

Фразеологія включає у себе три розділи: ідіоматику (повністю або частково переосмислені обороти як мотивовані, так і немотивовані); ідіофразеоматику (обороты, перші фразеоматичні варіанти, які мають буквальні, але ускладнені значення, а у других (ідіоматичних) варіантах – повністю переосмислені); фразеоматику (обороты неідіоматичного характеру, але з ускладненим значенням).

Якщо ж фразеологія – це наука про фразеологічні одиниці (фразеологізми), то виникає потреба в описі фразеологізмів. Фразеологізми – це інформативні одиниці мови та одна із мовних універсалій, так як нема мов без фразеологізмів. Фразеологічні одиниці відображають історичний шлях створення нації, специфіку культури певного народу.

Англійська фразеологія дуже багата і в неї багатовікова історія. Взагалі фразеологія вважається скарбницею мови, оскільки саме у фразеологізмах знаходить своє відображення історія народу, його культура та побут. Фразеологізми найчастіше носять національний характер. Разом із

національними фразеологізмами в англійській фразеології існує багато інтернаціональних фразеологізмів. Англійський фразеологічний фонд – це складний конгломерат корінних та запозичених фразеологізмів з переважанням перших. У деяких фразеологізмах зберігаються архаїчні елементи – представники попередніх епох [4, с.5].

Фразеологія тісно пов'язана з іншими науками, такими як історія, літературознавство, лінгвокультурознавство, проте, у першу чергу із лінгвістичними дисциплінами: лексикологією, семантикою, граматикою, фонетикою, стилістикою, історією мови, етимологією, лінгвістикою тексту і загальним мовознавством [4, с.28].

У нашій роботі ми хочемо зосередити нашу увагу на зв'язку фразеології та лінгвокультурознавстві.

Лінгвокультурологічні дослідження активно проводились такими вченими як А. Вежбицька, Р.М. Кізінг, тощо. В.А. Маслова стверджує, що термін лінгвокультурологія виник у зв'язку з роботами фразеологічної школи, очолюваної В.М. Телія і так визначає суть науки та її завдання. Лінгвокультурологія – це наука, що виникла на перетині лінгвістики та культурології, і яка досліджує вияви культури народу, відображені та закріплені у мові [5, с.107]. Завдання лінгвокультурології – це експлікувати культурну значимість мовної одиниці, тобто культурні знання, на основі зіставлення прототипової ситуації фразеологізму чи іншої мовної одиниці, його символічного прочитання з тими кодами культури, які відомі чи можуть бути запропоновані носію мови лінгвістом.

Як вже зазначалось раніше, фразеологія особливо яскраво відображає історію, культуру, побут і характер народу, його погляди. Колись виникли асоціації, уявлення закріплювались у мові, ставали всенародним здобутком. У деяких випадках ці асоціації були дуже схожі у представників різних народів, а іноді приводили до самих несподіваних проявів. Так, наприклад, Н.Г. Комлев вважає, що національно-культурний компонент – це частина семантики слова, яка пов'язана із національною культурою [3, с.15]. Національно-культурна семантика особливо виразна у фразеологічних одиницях. Національну мовну специфіку вказаних одиниць складають: внутрішній образ (першопочатковий денотат), який лежить в основі одиниць, семантика і структура фразеологічної одиниці, лексичний склад і стилістичні характеристики.

На думку В.М. Огольцева, фразеологізми володіють культурним компонентом значення, який являє собою зіставний опис семантичної структури двох чи деяких фразеологічних одиниць, які зіставляються між собою по семантиці і граматичній формі [6, с.130]. В.М. Огольцев підкреслює, що національна самобутність мови отримує найбільш яскраве і безпосереднє вираження у фразеології.

Під час дослідження, зокрема фразеології, можливе використання різних термінів і відповідно різних стратегій дослідження: світогляд або світобачення (коли йдеться про зоровий образ); світовідчуття (коли йдеться про емоційний образ світу); світорозуміння (коли йдеться про інтерпретацію, зокрема у фразеології, базових концептів, пов'язаних із розумовою, соціальною діяльністю людини чи із спробами реінтерпретації науковцями мовної інформації, мовної картини світу).

Особливу увагу дослідники сьогодні звертають на одну із важливих складових мовного образу світу – фразеологічну. Словосполучення “фразеологічний образ світу” або “фразеологічна картина світу” скоріше наукова модель, аніж термін, що позначає певний фрагмент дійсності. Фразеологічна система будь-якої мови має національно-культурну специфіку. Той чи інший об'єкт у певній культурі існує у специфічному оточенні властивому лише даній культурі, має культурно обумовлені асоціативні зв'язки.

Отже, особливостями фразеологічної репрезентації світу є те, що одиниці цього рівня мають більший обсяг та інший характер інформації ніж одиниці лексичного рівня. Властивістю певної частини фразеологічних одиниць є їх здатність репрезентувати діяльнісний образ світу.

Після всього вищесказаного постає важливе питання – питання перекладу фразеологізмів. Згідно А.В. Куніна існує декілька способів перекладу фразеологізмів, ми ж виокремлюємо п'ять основних: еквівалент, антонімічний переклад, описовий переклад, комбінований переклад, калькування.

Розглянемо кожний із вищенаведених способів перекладу детальніше.

Еквівалент – це існування в українській мові відповідного еквіваленту, який по значенню, образній основі та стилістичному забарвленню відповідає англійському фразеологізму. Еквівалент є моноеквівалентом, тобто єдиним можливим перекладом англійського фразеологізму українським. Моноеквівалентами перекладаються багато фразеологізмів інтернаціонального характеру, які базуються на міфах, біблійських легендах та історичних фактах. Наведемо приклади: Augen stables – Авгієві конюшні; burn one's boats – спалити свої човни; Pyrrhic victory – Піррова перемога; the Trojan horse – троянський кінь та інші. Моноеквіваленти використовуються також для перекладу

порівнянь, наприклад: *as harmless as a dove* – невинний як голубка; *as gentle as a lamb* – покірливий як овечка; *as quiet as a mouse* – тихий як миша; *as cunning as a fox* – хитрий як лиса; *as poor as a church mouse* – бідний як церковна миша та інші. Також дієслівні словосполучення перекладаються таким самим способом, наприклад: *play with fire* – грати з вогнем; *raise one's eyebrows* – насушити брови; *rub one's hands* – потирати руки (від задоволення) та інші. Деякі прислів'я також перекладаються за допомогою моноеквівалентів, наприклад: *habit is second nature* – звичка друга натури; *never judge a book by its cover* – про книжку по обкладинці не судять; *take care of the pence and the pounds will take care of themselves* – потурбуйтеся про пенні, а фунти самі про себе потурбуються; *there is no smoke without fire* – диму без вогню не буває; *too many cooks spoil the broth* – забагато поварів зіпсували борщ; *many hands make light work* – багато рук роблять роботу легшою; *all is well that ends well* – добре те, що добре закінчується; *better late than never* – краще пізно ніж ніколи. Рівнозначні відповідники можуть виникати у результаті дослівного перекладу англійських фразеологічних одиниць, наприклад: *time is money* – гроші – це час.

У моноеквівалентних відповідниках можливі лексичні та граматичні розбіжності. При лексичних розбіжностях англійські фразеологічні одиниці співпадають з українськими по значенню та стилістичній спрямованості, проте, граматична структура може як співпадати, так і не співпадати. Наведемо декілька прикладів: *to get out of bed on the wrong foot* – встати з лівої ноги; *kill the goose that lays the golden eggs* – вбити курку, яка несе золоті яйця; *never look a gift-horse in the mouth* – дарованому коню у зуби не дивляться; *ships that pass in the night* – розійшлись як у морі кораблі. Моноеквівалентні відповідники можуть відрізнитись граматичним відношенням – числом, у якому стоїть іменник або порядком слів, наприклад: *fish in troubled waters* – рибалити у мутній воді; *there is no rose without a thorn* – немає рози без шипів; *all is not cold that glitters* – не все те золото, що блищить; *strike while the iron is hot* – куй залізо поки гаряче; *appearances are deceptive* – зовнішність оманлива. Також є випадки, коли український відповідник збігається за значенням і за стилістичною спрямованістю з англійським значенням, але відрізняється від нього образністю. Наведемо приклади: *a fly in the ointment* – ложка дьогтю у бочці з медом; *it is raining cats and dogs* – лити як із відра; *make a mountain out of a molehill* – робити із мухи слона; *a bird in the hand is worth two in the bush* – краще синиця в руках ніж журавель у небі.

Антонімічний переклад – це передача негативного значення за допомогою стверджувальної конструкції або навпаки. Наведемо приклади: *don't count your chickens before they are hatched* – курчат по осені рахують; *keep one's head* – не втрачати голови.

Описовий переклад – це переклад англійського обороту за допомогою передачі основного значення, використовуючи для цього словосполучення або речення. Наведемо приклад: *accept the Chiltern Hundreds* – складати обов'язки члена парламенту.

Комбінований переклад використовується у тих випадках, коли український варіант не повністю передає значення англійського фразеологізма. У таких випадках використовується комбінований переклад, а потім наводиться описовий переклад і український відповідник для порівняння. Наведемо приклади: *needs must when the devil drives* – змушений йти, коли чорт жене, тобто, чого не зробиш, коли нужда примусить.

Метод калькування використовується у тих випадках, коли в українській мові немає відповідника стилістичному обороту, або у тих випадках, коли заміна його іншим образом або безобразним оборотом не дає відповідного ефекту. Наведемо приклади: *the old lady of Threadneedle Street* – стара леді з Треднідлстріт. У цьому випадку не слід перекладати цей вираз як “англійський банк”, оскільки подібний переклад надається тільки як пояснення до калькування і у тексті може подаватись лише у вигляді примітки перекладача.

Фразеологія – це мікросистема, яка входить до загальної системи мови і містить у собі здобутки минулих часів, що передаються з покоління у покоління. На сьогоднішній день не слід розглядати фразеологію як один із розділів лексикології, а як лінгвістичну дисципліну, яка стала в один ряд із лексикологією, граматикую і фонетикою. Велику роль у становленні фразеології як лінгвістичної дисципліни відіграли роботи радянських фразеологів. Фразеологія має свій об'єкт та свої методи дослідження. Факт визнання фразеології окремою лінгвістичною наукою вказує на великий об'єм фразеології.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Амосова Н.Н. Основы английской фразеологии. – Л.: ЛОЛГУ, 1963. – 208с.
2. Баранцев К.Т. Англо-український фразеологічний словник. – К.: Знання, 2005. – 1056с.

3. Комлев Н.Г. О культурном компоненте лексического значения // Вестник МГУ. Филология. – 1966. – №5. – С. 15-27
4. Кунин А.В. Курс фразеологии современного английского языка: Учеб. для ин-тов и фак-тов иностр. яз. – М.: Высш.шк., 1986 – 336с.
5. Маслова В.А. Лингвокультурология: Учеб. Пособие для студ. вузов. – М.: Academia, 2001. – 204с.
6. Огольцев В.М. Семантизация культурного компонента языковой единицы в учебном словаре устойчивых сравнений // Словари и культуроведенье. – М., 1982. – С. 130-137
7. Телия В.Н. Русская фразеология. Семантический, прагматический и лингвокультурологический аспекты. – М.: Школа “Языки русской культуры”, 1996. – 284с.
8. Cambridge Dictionary of American Idioms. – CUP, 2003. – 498p.
9. Cowie A.P., Mackin R., McCaig I.R. Oxford Dictionary of English Idioms. – OUP, 1998. – 685p.
10. Wierzbicka A. Lexicography and Conceptual Analysis. – Ann Arbor, 1985. – 368p.

Секрет І. В., Ярема І. А.
(Дніпродзержинськ)

ВІДТВОРЕННЯ СКОРОЧЕНЬ АНГЛІЙСЬКОЇ КОМП'ЮТЕРНОЇ ТЕРМІНОСИСТЕМИ В УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ

Статтю присвячено дослідженню скорочень в англійській комп'ютерній терміносистемі та особливостям їх відтворення в українському перекладі. У даному контексті вивчаються комп'ютерні скорочення за стилістичними аспектами, розглядаються термінологічні скорочення за їх типами (акроніми, аббревіатури та еліптичні скорочення), надаються способи їх відтворення українською мовою на рівні окремих термінологічних одиниць та на рівні їх функціонуванні у реченні.

Статья посвящена исследованию сокращений в английской компьютерной терминосистеме и особенностям их отображения в украинском переводе. В данном контексте изучаются компьютерные сокращения по стилистическим аспектам, рассматриваются терминологические сокращения согласно типам их отображения в украинском языке (акронимы, аббревиатуры, эллиптические сокращения), предоставлены способы их передачи на уровне отдельных терминологических единиц и на уровне их функционирования в предложении.

The article is devoted to investigation of shortenings in English computer terminological system and the peculiarities of their Ukrainian translation. In the given context computer terminological shortenings are studied on their stylistic aspects and considered according to their types (acronyms, abbreviations, elliptical shortenings). The study deals with the ways of their translation into Ukrainian at the level of separate terminological units and at the level of their functioning in the sentence.

Скорочення є потужним словотворчим засобом розвитку комп'ютерної термінології, в активному застосуванні якого відбивається тенденція до раціоналізації мови та економії мовних засобів. Причинами інтенсивного розвитку скорочень у наш час можна вважати швидкий темп життя. Зростаюча потреба масової номінації нових явищ шляхом створення багатокомпонентних назв спричиняє збільшення об'єму тексту, а звідси і пошук засобів адекватного і, в той же час, економічного способу передачі інформації.

У даному контексті комп'ютерна термінологія є однією з найбільш динамічних із термінологічних систем, оскільки інновації в комп'ютерній техніці розвиваються досить стрімко, що супроводжується появою нових значень, переосмисленням значення існуючих лексичних засобів та створенням нових лексичних форм.

Проблеми дослідження комп'ютерної термінології привертають увагу сучасних лінгвістів та стали предметом вивчення у роботах В.Г.Александрова, М.В.Белозорова, В.О.Бондаренка, Ю.А.Зацного, Л.М.Чумака, А.Е.Левицького, С.М.Єнікеева, М.А.Цюпа, ін.

Однак, попри ряд наукових досліджень, що з'явилися останнім часом, комп'ютерна термінологія у її семантичних, словотворчих та перекладацьких аспектах залишається актуальною для розвитку вітчизняного мовознавства, теорії та практики перекладу.

Актуальність дослідження зумовила мету даної статті, а саме: провести аналіз скорочень в комп'ютерній терміносистемі англійської мови та розглянути особливості їх відтворення в українському перекладі.

Скорочення є способом словотвору, суть якого полягає у відсіканні частини основи, що або збігається зі словом, або являє собою словосполучення, об'єднане загальним смислом [9;212]. Скорочення прийнято класифікувати на *лексичні* й *графічні*. До лексичних відносять усічені слова